

İlköğretim Okullarında Örgütsel Yapı ile Örgüt Sağlığı Arasındaki İlişkiler*

Aydan Ordu**, Abdurrahman Tanrıöğen***

Özet

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okulu öğretmenlerinin algılarına göre örgütsel yapı ile örgüt sağlığı arasındaki ilişkileri incelemektir. Bu amaçla, ilköğretim okullarının yapısal özellikleri ile örgüt sağlığı ve boyutları arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Nicel yöntemlerin kullanıldığı araştırmanın örnekleme, Denizli il merkezindeki ilköğretim okullarında çalışan ve oranlı küme örnekleme yoluyla seçilen 431 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Yapısal Özellikler Ölçeği" ve Akbaba (1997) tarafından geliştirilen "Örgüt Sağlığı Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın alt problemlerinin çözümlenmesinde Sperman's rho korelasyon testleri ve lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır. Analizler sonucu elde edilen bulgulara göre, karmaşıklık ve formalleşme özellikleri örgüt sağlığı ile pozitif yönde, merkezileşme ise negatif yönde ilişkili çıkmıştır. Bir diğer sonuca göre, öğretmenlerin okullarındaki karmaşıklık ve formalleşme özelliklerine ilişkin algıları, okullarını sağlıklı ya da sağlıklı olarak algılamalarında etkilidir.

Anahtar Sözcükler: Örgütsel yapı, örgüt sağlığı, yapısal özellikler, ilköğretim okulu.

The Relationships between Organizational Structure and Organizational Health in Primary Schools

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationships between organizational structure and organizational health according to the perceptions of primary school teachers. For this purpose, it was examined that the relationships between primary schools' structural properties and organizational health and its dimensions; whether structural properties affect organizational health and its dimensions. Selected by proportional cluster sampling, a total of 431 teachers working at the primary schools in centre of Denizli participated to the study. The data was collected by "Primary Schools Structural Properties Inventory" developed by the researchers and "Organizational Health Inventory" developed by Akbaba (1997). The data was analyzed by using the Sperman rho correlation tests and logistic regression analysis. According to the results, there is a positive relationship between complexity, formalization and organizational health; and negative relationship between centralization and organizational health. Teachers' perceptions of complexity and formalization in their schools affect their perceptions whether their school is healthy or not.

Key Words: Organizational structure, organizational health, structural properties, primary schools.

* Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (PAÜBAP) Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen proje kapsamında "İlköğretim Okullarında Örgütsel Yapı ile Örgüt Sağlığı Arasındaki İlişkiler" adlı doktora tezinden derlenmiştir.

** Arş.Gör.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Denizli
e-posta: akursunoglu@gmail.com

*** Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Denizli
e-posta: atogen@gmail.com

Giriş

Örgütler, modern toplumların vazgeçilmez bir ögesidir. Çoğu insan örgütler içinde doğmakta, yaşamını devam ettirmekte ve genellikle örgütler içinde ölmektedir (Hall, 1999: 1). Çocuklar yaşama gözlerini aile denilen bir örgütte açmakta, daha sonra kreş, anaokulu, ilköğretim okulu gibi örgütlerle tanışmaktadır. Sadece çocuklar değil, herkes her yaşta farklı modern örgütlerin sunduğu mal ya da hizmetlerin kullanıcısı ve tüketicisidir. Sadece kullanıcı ve tüketici değil, aynı zamanda mal ve hizmetlerin üretilmesinde de rol almaktadır. Kısacası örgütler insan yaşamının her alanında (Şimşek, 2007: 19).

Örgüt, toplumsal gereksinmelerin bir kesimini karşılamak üzere önceden belirlenmiş amaçlara ulaştıracak işleri yapmak için güçlerini gönüllü ve düzenli olarak eşgüdümleyen insanlardan oluşan toplumsal açık bir sistemdir (Başaran, 2000: 74). Örgütlerin genel olarak amaç, yapı, süreç ve iklim olmak üzere dört temel boyuttan oluştuğu söylenebilir. Örgütlerin en temel amacı, yaşamlarını devam ettirebilmektir. Örgütler bu genel amaçlarının yanı sıra; verimliliği artırmak, insan ve madde kaynaklarını yönetmek, çatışmayı en aza indirmek, bireysel sapmaları önlemek gibi birçok amaca hizmet ederler. Tüm örgütlerin bir yapısı vardır. Yönetim ise örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmak için bu yapıyı işleten bir süreçtir. Yönetim, örgütteki insan ve madde kaynaklarına yön verir, bunları kullanır, kontrol eder. Son olarak iklim, örgütteki kişiler ve gruplar arasındaki ilişkilerin bir ürünüdür (Bursalioğlu, 2002: 15-24). Örgütün amaçları, örgütteki yapının belirlenmesinde etkiliyken; örgütün yapısı da örgütsel süreçler ve örgütün ikliminin şekillenmesinde rol oynar.

Örgütlerin hayatta kalabilmesi, amaçları ile paralel doğru yapıyı kurmalarına ve yapısal özellikleri belirlemelerine bağlıdır. Bir örgütün yapısı, üç temel işleve hizmet etmek için tasarlanmaktadır (Hall, 1999: 48) :

1. Örgütsel çıktıları üretmek ve örgütün amaçlarını gerçekleştirmek yani etkililiği sağlamak;
2. Bireysel farklılıkların örgütte yaptığı etkiyi azaltmak ya da düzenlemek;

3. İlk etapta güce sahip olan pozisyonları belirlemek, kararlar verilirken bilginin akışını düzenlemek ve örgütsel etkinlikler için bir alan oluşturmak.

Tüm bu işlevlerin gerçekleşebilmesi için doğru örgüt yapısının belirlenmesi gerekmektedir. Bu işlevlerinin yanı sıra yapı, yetki ve sorumluluk kanallarının açığa kavuşturulması ve iletilmesine; ayrıca yöneticilerin eşgüdüm sağlamalarına katkıda bulunur. Personelin başarısı ve örgütsel verimlilik için gerekli bir rehberdir (Can, 1992: 135).

Eğitim yönetiminin amaçlarını gerçekleştirmesinde kullandığı araç, okul örgütüdür. Örgüt bir yapıyı, yönetim ise bu yapıyı işletmeyi anlatır. Okul örgütü eğitsel, örgütsel ve yönetsel amaçların gerçekleşmesine uygun olmak zorundadır. Bu nedenle, eğitimde örgütlemenin amacı yönetim sürecini kolaylaştıracak ve işlevlerinin gerçekleşmesini sağlayacak bir yapı oluşturmak; bu yapıyı değişen teknolojiye ve toplum gereksinmelerine uygun olarak sürekli yenileştirmektir (Başaran, 2000: 30). Bu süreçte yöneticilere büyük bir görev düşmektedir. Ancak okul yöneticileri okulların yapısal özelliklerini fazla dikkate almamaktadırlar ve okullarının yapısal özelliklerini tanımlayamamaktadırlar (Murphy, 1979'dan akt. Beckman, 1992: 9). Yöneticiler örgütlerini tasarlarken örgütün yapısal boyutlarını hesaba katmamaktadırlar. Bu boyutların kombine edilme biçimleri, birey, grup ve örgütlerin etkililiği üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gibson, Ivancevich ve Donnelly; 1997: 377). Günümüzün rekabetçi dünyasında örgütün yapısı sürekli olarak gözden geçirilmeli ve gerekiyorsa değiştirilmelidir (Kondalkar, 2007:255).

Örgütsel yapı en genel anlamda, örgütteki görevlere ilişkin rollerin belirlenmesi, dağıtılması ve eşgüdümlenmesini kapsayan ilişkiler şeklinde tanımlanabilir. Örgütsel yapının boyutlarına ilişkin evrensel bir anlaşma olmamasına rağmen, yapıyı tanımlamak için literatürde en çok kullanılan üç boyutun karmaşıklık, merkezileşme ve formalleşme olduğu görülmektedir (Gibson vd., 1988: 446). Bu çalışmada örgüt yapısı Hage'in Aksiyoloji Kuramına dayandırılarak

tanımlanmış ve açıklanmaya çalışılmış; örgüt yapısının boyutları karmaşıklık, merkezileşme ve formalleşme olarak belirlenmiştir.

Örgütteki mesleklerin sayısı, özellikle de bilgi gerektiren meslekler, karmaşıklığın ölçütlerinden biridir. Bir örgütteki farklı mesleklerin ya da görevlerin sayısı arttıkça karmaşıklığı artmaktadır. Ancak her bir mesleğin farklı bir beceri, eğitim ya da uzmanlığa dayanması gerekmektedir. Karmaşıklık örgütteki mesleki uzmanlıkların sayısının yanı sıra gerçekleştirilen görevlerin karışıklığı ve eğitiminin uzunluğuna da bağlıdır. Bu eğitim formal olarak eğitim programları ya da okullarda; informal olarak ise çıraklık, staj ya da deneyimle kazanılır. Karmaşıklığın bir başka belirleyicisi ise, örgüt üyelerinin işleriyle ya da örgütleriyle ilgili etkinliklere yönelik daha çok bilgi kazanmaya teşebbüs etme dereceleridir (Hage ve Aiken, 1970: 16-18). Özetle, karmaşıklık görevsel uzmanlıkların sayısı, mesleki eğitimin derecesi ve mesleki etkinliklerin miktarı olmak üzere üç alt boyutta toplanabilir. Merkezileşme ise "karara katılım" ve "otorite hiyerarşisi" olarak adlandırılan iki yolla ölçülebilir. *Karara katılım*, örgütün değişik pozisyonlarındaki üyelerinin kaynakların dağıtımını ve örgüt *Otorite hiyerarşisi*, her bir sosyal konum ile ilişkilendirilen görevleri içeren kararlarla ilgilidir. Örgüt üyelerine kendi işleriyle ilgili kararları almalarına izin veriliyorsa otorite hiyerarşisi düşük demektir. Tersine, işle ilgili tüm kararların komuta zincirindeki üste hemen bildirilmesi gerekiyorsa, mükemmel bir otorite hiyerarşisi var demektir. Üçüncü boyut olan formalleşmenin ise görevlerin sistemeleştirilmesi ve kuralların gözlenmesi olmak üzere iki göstergesi vardır. Sistemeleştirilen görevler, örgüt üyelerinin yaptıklarını tanımlayan kuralların sayısını ölçer ve iş tanımlarının ayrıntıları ile belirtilme derecesidir. Kuralların gözlenmesi ise, kurallara uyulup uyulmadığının ölçülmesidir. Başka bir deyişle, görevlerin sistemeleştirilmesi aracılığıyla oluşturulan standartları gerçekleştirmenin ne derecede denetlendiğini ifade eder. Görevlerin sistemeleştirilmesi, işlerin standartlaşmasının derecesine karşılık gelirken; kuralların gözlenmesi standartlardan tolere edilebilen özgür davranışların ölçümünün temsil eder (Hage ve Aiken, 1967: 74-79).

Yapı ve iklimin, örgütlerin dört temel boyutundan ikisi olduğundan yukarıda söz edilmişti. Literatürde yapı ve iklim arasındaki ilişkileri inceleyen pek çok araştırma bulunmaktadır (George ve Bishop, 1971; Pheysey, Payne ve Pugh, 1971; Payne ve Mansfield, 1973; Grigsby, 1988; Goldfarb, 1995; Çalışkan, 2001). Okulların örgütsel yapısının okul iklimini etkilediği görülmüştür (George ve Bishop, 1971). İklimi açıklamak için kullanılan metaforlardan biri de sağlıktır (Hoy ve Hannum, 1997: 292). Ancak örgütsel yapı ile iklim arasındaki ilişkileri inceleyen çok sayıda çalışmanın aksine örgütsel yapı ile sağlık arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelik çok az sayıda araştırma bulunmaktadır.

Ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik açıdan çok hızlı bir değişimin yaşandığı günümüzde örgütler hayatta kalabilmek için çevresindeki değişmelere uyum sağlamak, dolayısıyla sağlıklı olmak durundadırlar. Son 50 yıldır araştırmacılar sağlıklı ve sağlıksız örgütleri tespit etmeye yönelik pek çok araştırma yapmış, örgüt sağlığına yönelik kuramlar geliştirmişlerdir.

Örgüt sağlığı kavramı ilk olarak 1950'li yılların sonlarında Argyris tarafından kullanılmakla birlikte, bu kavramın etkenleri ile birlikte açıklanarak geliştirilmesi 1960'lı yıllarda Miles tarafından yapılmıştır (Uras, 1998: 14). Miles (1965: 17), sağlıklı bir örgütü "sadece çevresinde yaşamını sürdürmekle kalmayan, bunun yanında uzun dönemde sürekli olarak gelişen, mücadele etme ve yaşamını sürdürme yeteneklerini geliştiren örgüt" olarak tanımlamıştır. Sağlıklı örgütler enerjilerini örgütün amaçlarına ve misyonuna etkili bir şekilde yöneltirken, rahatsız edici dış güçlerle başarılı bir şekilde mücadele edebilirler (Hoy ve Hannum, 1997: 292). Amaçlarını gerçekleştiren, iç yapısını koruyabilen ve çevreye uyum sağlayabilen örgütler, sağlıklı örgütler olarak kabul edilmektedir (Argyris, 1964: 123'ten akt. Owens, 1981: 248). Örgüt sağlığının tespit edilmesi örgütte değişme girişimlerini başarılı kılacaktır. Örgütün sağlıklı olması uzun dönemli etkililik için gerekli bir şarttır (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991: 128).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde örgüt sağlığının *değişme - yenileşme* (Kimston ve Sonnabend, 1975; Hayward, 1987; Ash, 1992), *etkililik* (El-Hage, 1980; Podgurski, 1990; Polo,

1996; Lando, 1998; Snider, 2000; Turling, 2002), *stres* (Hubert, 1984; Thomas, 1991), *liderlik stilleri* (Goines, 1994; Edwards 2008), örgütsel bağlılık (Tarter, Hoy ve Kottkamp, 1990; Hoy, Tarter ve Bliss, 1990), işbirliği (Lando, 1998), öğrenci başarısı (Allison, 1992; Hoy ve Hannum, 1997; Watts, 1997; Finkelstein, 1999; Pakleer – Jaufar, 2001; Smith, 2002; Jaworowski, 2003), *katılımcı yönetim* (Ransom, 1990), *iletişim stratejileri* (Holt, 1999), öğretmen yeterliği (Hoy ve Woolfolk, 1993; Moses, 2010), örgütsel güven (Barnes, 1994; Smith, 2000), *kararlara katılım* (Barnes, 1994), *iş doyumu* (Baughman, 1995), öz farkındalık ve öz yönetim (Sanville, 2008), *dış çevre faktörleri* (Leung, 2001), *dayanıklı okul vizyonu* (Licata ve Harper, 2001), *okul güvenliği* (Jaworowski, 2003), *iklim* (Polo, 1996), öğrenci kontrol ideolojisi (Finkelstein, 1999), *yetkilendirilme* (Bateman, 1999), *kolektif yeterlik* (Hosley, 2005), *cinsiyet* (McLean, 1988) ve *okul türü* (Roth, 1992) ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir.

Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise örgüt sağlığının *bürokrasi* (Akıl, 2005), öğrenci başarısı (Korkmaz, 2005), *dayanıklı okul vizyonu* (Korkmaz, 2006), *liderlik stilleri* (Yıldırım, 2006; Cemaloğlu, 2007), *zorbalık* (Cemaloğlu, 2007), *stres* (Gül, 2007), *performans* (Gül, 2007), örgütsel vatandaşlık (Buluç, 2008) ve *etkililik* (Türker, 2010) ile ilişkisi incelenmiştir.

Bu çalışmada örgütsel yapı ile örgüt sağlığı arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Literatürde yapı-sağlık ilişkisini belirlemeye çalışan çok az sayıda çalışmanın olması, bu çalışmanın gerekçelerinden biridir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında örgütsel yapı ile örgüt sağlığı arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarının örgütsel yapısının özellikleri ile örgüt sağlığı ve boyutları arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Öğretmenlerin okullarının örgütsel yapısının “karmaşıklık”, “formalleşme” ve “merkezleşme” özelliklerine ilişkin algıları, örgüt sağlığına ilişkin algılarını anlamlı olarak açıklamakta mıdır?

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010-2011 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Denizli merkezindeki 96 resmi ilköğretim okulunda görev yapan 3186 öğretmen oluşturmaktadır (2009-2010, Denizli MEM). Araştırmanın örnekleme “oranlı küme örnekleme” yöntemi ile belirlenen 431 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmada, evrenin alt evrenlere ayrılmasında “büyüklük” değişkeni ölçüt olarak alınmıştır. Bu sınıflandırmada, büyüklüğün örgütsel yapıyı etkileyen önemli durumsal faktörlerden biri olması etkili olmuştur. Büyüklük ile örgütte çalışan öğretmenlerin sayısı kastedilmiştir. 20 ya da daha az öğretmenin çalıştığı okullar küçük; 21-40 arasında öğretmenin çalıştığı okullar orta; 41 ya da daha fazla öğretmenin çalıştığı okullar ise büyük okul olarak sınıflandırılmıştır. Denizli merkeze bağlı 96 ilköğretim okulu büyüklüklerine göre 31 tanesi büyük, 34 tanesi orta ve 31 tanesi küçük olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri toplama aracı

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Yapısal Özellikler Ölçeği” ve Akbaba (1997) tarafından geliştirilen “Örgüt Sağlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda 37 maddelik ve üç boyuttan oluşan “Yapısal Özellikler Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçeğin literatürle paralel olarak, birinci boyutu “karmaşıklık”, ikinci boyutu “formalleşme” ve üçüncü boyutu “merkezleşme” olarak isimlendirilmiştir. Birinci boyutu olan “karmaşıklık” boyutunda toplam 18 madde; ikinci boyut olan “formalleşme” boyutunda 10 madde ve üçüncü boyut olan “merkezleşme” boyutunda ise 9 madde yer almaktadır. Yapısal Özellikler Ölçeği’nin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, faktör analizi sonucunda oluşturulan 37 maddelik ölçeğin alt boyutları için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve madde analizi yapılmıştır. Yapısal Özellikler Ölçeği çok boyutlu bir ölçek olduğundan dolayı bu analizler boyut bazında yapılmıştır. Ölçeğin boyutları için hesaplanan güvenilirlik katsayıları karmaşıklık boyutu .85; formalleşme boyutu .81 ve merkezleşme boyutu .77 bulunmuştur. Güvenirliği belirlemede ikinci olarak, 37 maddelik Yapısal Özellikler Ölçeği’nin boyut bazında madde analizleri

yapılmıştır. Maddelerin toplam korelasyon değerleri incelendiğinde 0.20'den düşük hiçbir maddenin bulunmadığı görülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir. Yapısal Özellikler Ölçeği, dörtlü likert tipindedir ve öğretmenlerden maddelerin karşısında bulunan "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Katılmıyorum" ve "Hiç Katılmıyorum" seçeneklerinden birisini işaretlemeleri istenmiştir.

"Örgüt Sağlığı Ölçeği" Akbaba (1997) tarafından geliştirilmiştir. Örgütsel liderlik, örgütsel bütünlük, çevresel etkileşim, örgütsel kimlik ve örgütsel ürün olmak üzere beş boyuttan oluşan ölçekte 53 madde yer almaktadır. Ölçek dörtlü likert tipindedir ve öğretmenlerden maddelerin karşısında bulunan "Her Zaman", "Ara Sıra", "Nadiren", "Hiçbir Zaman" ifadelerden birisini işaretlemeleri istenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .95 bulunmuştur. Boyutlar için hesaplanan güvenilirlik katsayıları ise örgütsel liderlik .93, örgütsel bütünlük .84, çevresel etkileşim .80, örgütsel kimlik .74 ve örgütsel ürün .72 çıkmıştır (Akbaba, 1997).

Verilerin toplanması

Veriler, 2010-2011 öğretim yılında toplanmıştır. Veri toplama sürecinde öğretmenlere araştırmaya gönüllü olarak katılabilecekleri bildirilmiş ve ankete isim yazmamaları gerektiği vurgulanmıştır. Anket formu öğretmenlerle birebir iletişim kurarak dağıtılmış ve uygulanmıştır.

Verilerin analizi

Yapısal Özellikler Ölçeği ve Örgüt Sağlığı Ölçeği ile toplanan verilerin çözümlemesi, SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Öğretmenlerin verdiği yanıtlar, Yapısal Özellikler Ölçeği için "Tamamen katılıyorum" dan "Hiç katılmıyorum" a; Örgüt Sağlığı Ölçeği için "Her zaman" dan "Hiçbir zaman" a 4'ten 1'e doğru sayısal değerler verilerek puanlanmıştır. Ölçeklerde yer alan olumsuz maddeler ters çevrilerek hesaplamalara dâhil edilmiştir.

Verilerin analizinde ilk olarak hangi istatistiksel testlerin yapılacağına karar vermek için verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov – Smirnov testi ve çarpıklık (skewness) - basıklık (kurtosis) değerlerine bakılarak incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda gerek Kolmogorov – Smirnov testi, gerekse çarpıklık ve basıklık değerleri verilerin normal dağılımdan uzak olduğunu göstermiştir. Bu nedenle araştırmamızın verileri nonparametrik testler kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmamızın alt problemlerinin çözümlenmesinde Sperman's rho korelasyon testleri ve lojistik regresyon analizinden yararlanılmıştır.

Lojistik regresyon yapabilmek için öğretmenlerin Örgüt Sağlığı Ölçeği'ne verdiği yanıtlardan her öğretmen için 4 üzerinden ortalama sağlık puanı elde edilmiştir. Ortalama sağlık puanı 3.25-4.00 (Her zaman) ve 2.50-3.24 (Ara sıra) aralıklarında olan öğretmenler, okullarının sağlıklı olduğunu düşünenler grubunda kabul edilerek bağımlı değişkenin değeri bu öğretmenler için "1"; ortalama sağlık puanı 1.75-2.49 (nadiren), 1.00-1.74 (Hiçbir zaman) aralıklarında olan öğretmenler okullarının sağlıksız olduğunu düşünenler grubunda kabul edilerek, bu öğretmenler için bağımlı değişkenin değeri "0" olarak yeniden kodlanmıştır.

Bulgular

Araştırmamızın bulguları araştırma amaçlarına göre düzenlenmiş ve aşağıda açıklanmıştır:

İlk olarak, yapısal özellikler ile genel örgüt sağlığı arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakılmıştır. Tablo 1'de öğretmenlerin Yapısal Özellikler Ölçeği'nin karmaşıklık, formalleşme ve merkezileşme boyutlarına verdikleri yanıtlar ile Örgüt Sağlığı Ölçeği'ne verdikleri yanıtlardan elde edilen genel sağlık puanları arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 1. Okulların örgütsel yapısının özellikleri ile genel örgüt sağlığı arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon değerleri

	(1)	(2)	(3)	(4)
	<i>Karmaşıklık</i>	<i>Formalleşme</i>	<i>Merkezileşme</i>	<i>Genel örgüt sağlığı</i>
(1) <i>Karmaşıklık</i>	1			
(2) <i>Formalleşme</i>	.48*	1		
(3) <i>Merkezileşme</i>	.08	-.00	1	
(4) <i>Örgüt sağlığı</i>	.50*	.45*	-.33*	1

* Korelasyon .01 düzeyinde anlamlı

Tablo 1 incelendiğinde, okulların yapısal özellikleri ile örgüt sağlığı arasında .01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Spearman's rho korelasyon katsayıları incelendiğinde, en yüksek ilişkinin ($r=.50$) örgütsel yapının karmaşıklık boyutu ile örgüt sağlığı arasında olduğu görülmektedir. Bu ilişkiyi formalleşme ($r=.45$) ve merkezileşme ($r=-.33$) boyutları izlemektedir. Genel örgüt sağlığı ile karmaşıklık ve formalleşme boyutları arasındaki ilişkinin yönü pozitif; merkezileşme boyutu arasındaki ilişkinin yönü ise negatiftir.

Genel örgüt sağlığının ardından örgüt sağlığının boyutları ile yapısal özellikler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okullarının örgütsel yapısının özellikleri ile örgüt sağlığının boyutları arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla hesaplanan Spearman's rho korelasyon değerleri tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Okulların örgütsel yapısının özellikleri ile örgüt sağlığının boyutları arasındaki ilişkiyi gösteren korelasyon değerleri

	<i>Örgütsel liderlik</i>	<i>Örgütsel bütünlük</i>	<i>Çevresel etkileşim</i>	<i>Örgütsel kimlik</i>	<i>Örgütsel ürün</i>
<i>Karmaşıklık</i>	.37*	.32*	.41*	.49*	.52*
<i>Formalleşme</i>	.34*	.34*	.42*	.40*	.38*
<i>Merkezileşme</i>	.02	-.56*	-.38*	.03	-.29*

*Korelasyon .01 düzeyinde anlamlı

Tablo 2'ye bakıldığında, karmaşıklık ve formalleşme özelliklerinin örgüt sağlığının tüm boyutlarıyla pozitif yönde ilişkili çıktığı görülmektedir. Merkezileşme özelliği ise örgüt sağlığının örgütsel bütünlük, çevresel etkileşim ve örgütsel ürün boyutlarıyla ilişkili çıkmıştır ve bu ilişkilerin yönü negatiftir.

Öğretmenlerin okullarındaki karmaşıklık özelliğine ilişkin algıları ile örgüt sağlığının boyutlarına ilişkin algıları arasındaki ilişkilere

bakıldığında, en yüksek ilişkinin karmaşıklık ile örgütsel ürün ($r=.52$) boyutu arasında olduğu görülmektedir. Bu boyutu sırasıyla örgütsel kimlik ($r=.49$), çevresel etkileşim ($r=.41$), örgütsel liderlik ($r=.37$) ve örgütsel bütünlük ($r=.32$) boyutları izlemektedir.

Formalleşme ile örgüt sağlığının boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde, formalleşme ile en yüksek ilişkiyi çevresel etkileşim ($r=.42$) boyutu göstermiştir. Bu boyutu sırasıyla

örgütsel kimlik ($r=.40$), örgütsel ürün ($r=.38$), örgütsel liderlik ($r=.34$) ve örgütsel bütünlük ($r=.34$) boyutları izlemektedir.

Merkezileşme özelliği ile örgüt sağlığının boyutları arasında en yüksek ilişkiyi ise örgütsel bütünlük boyutu ($r=-.56$) göstermektedir. Bu boyutu çevresel etkileşim ($r=-.38$) ve örgütsel ürün ($r=-.29$) boyutları izlemektedir.

Araştırmada, okulların yapısal özellikleri ile örgüt sağlığı ve boyutları arasındaki ilişkiler incelendikten sonra; okulların yapısal özelliklerinin örgüt sağlığını anlamlı olarak açıklayıp açıklamadığına bakılmıştır.

Öğretmenlerin okullarının örgütsel yapısının "karmaşıklık", "formalleşme" ve "merkezileşme" özelliklerine ilişkin algılarının örgütlerini sağlıklı ya da sağlıklı olarak algılamalarını açıklamada anlamlı olup olmadığını belirlemek için ikili lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, üç açıklayıcı değişken (karmaşıklık, formalleşme ve merkezileşme) bir arada düşünüldüğünde oluşturulan modelin anlamlı çıktığı görülmektedir ($\chi^2=28.62$, $Sd=3$, $p<.001$).

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin okullarının örgüt sağlığına ilişkin algıları üzerinde karmaşıklık ve formalleşme

değişkenlerinin etkilerinin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Merkezileşmenin ise öğretmenlerin örgüt sağlığına yönelik algıları üzerinde etkisi anlamlı çıkmamıştır ($p>.05$). Bir başka ifadeyle, karmaşıklık ve formalleşme, okulların sağlıklı olup olmamasında etkili bir değişkenken, merkezileşmenin okulun örgüt sağlığı üzerinde etkisinin önemli olmadığı söylenebilir. B katsayılarının işareti, ilişkinin yönünü göstermektedir. B katsayılarının pozitif olması, bağımsız değişkenlerin skorlarındaki artışın odds oranlarında da artışa neden olacağını gösterir. Odds oranı, bir olayın meydana gelme olasılığının meydana gelmeme olasılığına oranını ifade eder ve lojistik regresyonda bağımlı değişken ölçüsü olarak kullanılır (Hair vd., 2009: 315). Bu çalışmada Odds oranı okulun sağlıklı olma olasılığının sağlıklı olma olasılığına oranıdır. Tablo 3'teki bulgulardan hareketle, öğretmen algılarına göre diğer değişkenler sabit kalmak koşulu ile, okulların karmaşıklık puanındaki 1 birimlik artışın, okulun sağlıklı olma olasılığını 7.41 ($e^{2.00}$) kat artırdığı söylenebilir. Benzer bir şekilde, formalleşmedeki 1 birim artış da okulun sağlıklı olma üstünlüğünü 7.95 ($e^{2.07}$) kat artırmaktadır. Diğer bir deyişle, karmaşıklığı yüksek olan okulların sağlıklı olma oranı 7.41 kat; formalleşmesi yüksek olan okulların da sağlıklı olma oranı 7.95 kat artmaktadır.

Tablo 3. Okulların örgütsel yapısının özelliklerinin örgüt sağlığını yordamasına ilişkin ikili (binary) lojistik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	B	Standart hata	Wald	Sd	p	Exp (B) (odds oranı)
Karmaşıklık	2.00	.93	4.65	1	.03*	7.41
Formalleşme	2.07	.82	6.45	1	.01*	7.95
Merkezileşme	-.51	.58	.77	1	.38	.60
Sabit	-5.80	2.28	6.48	1	.01*	.00
Cox & Snell $R^2=.06$						
Nagelkerke $R^2=.24$						

* $P<.05$

Tablo 3'teki Cox & Snell ve Nagelkerke R^2 değerleri ise, çoklu regresyondaki R^2 değerlerine benzetilmektedir (Leech, Barrett ve Morgan, 2008: 119). Bu sözde R^2 değerleri, öğretmenlerin okullarını sağlıklı ya da sağlıklı olarak algılamalarındaki varyansın yaklaşık olarak %6 sı ya da % 24 ünün, üç bağımsız değişkenin (karmaşıklık, formalleşme ve merkezileşme) doğrusal kombinasyonu tarafından açıklandığını göstermektedir. Yani, karmaşıklık, merkezileşme ve formalleşme birlikte, örgüt sağlığındaki toplam varyansın Cox&Snell R^2 değerine göre %6'sını, Nagelkerke R^2 değerine göre % 24 ünü açıklamaktadır.

Tartışma

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim okullarında örgütsel yapı ile örgüt sağlığı arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu belirlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için de ilk olarak, okulların karmaşıklık, formalleşme ve merkezileşme yapısal özellikleri ile örgüt sağlığı arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakılmıştır. Bulgulara göre üç yapısal özellik de örgüt sağlığı ile ilişkidir ve en yüksek ilişki karmaşıklık ile örgüt sağlığı arasında çıkmıştır. Buna göre, öğretmenlerin okullarındaki görevsel uzmanlıkların sayısı, ihtiyaç duyulan eğitimin düzeyi arttıkça ve mesleki etkinliklere daha çok katılım olduğunda okullarını daha sağlıklı algılayacakları söylenebilir. Sağlıklı bir örgüt uzun dönemde sürekli olarak gelişen, mücadele etme ve yaşamını sürdürme yeteneklerini geliştiren örgüt olarak tanımlanmıştır (Miles, 1965: 17). Örgütün gelişme ve yenileşmesi de ancak eğitim düzeyi yüksek ve işinde uzmanlaşmış personel ile mümkün olabilir. Bu durumda sağlıklı bir örgüt için karmaşıklık özelliğinin gerekli olduğu söylenebilir.

Bir diğer sonuca göre, öğretmen algılarına göre okullarının formalleşme özelliği arttıkça öğretmenlerin örgütlerini daha sağlıklı olarak algılayacakları söylenebilir. Öğretmenlerin sistemleştirilmiş kural ve düzenlemeler, görevler olduğunda okullarını sağlıklı olarak algılamaları, düzeni tercih etmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü bilinmezlik duygusu insanlarda sıkıntı yaratabilir. Sağlıklı örgütü sağlıklı insana benzeten görüş düşünüldüğünde; bir örgütün sağlıklı olabilmesi için, sağlıklı bir insanda olduğu gibi tüm organların düzenli olarak çalışması

gerekmektedir. Örgütteki tüm unsurların düzenli olarak işleyebilmesi için de bir takım kurallar ve düzenlemelere ihtiyaç vardır. Herkes için geçerli standartlar, kurallar ve düzenlemelerin de örgütün sağlıklı olmasına katkıda bulunması kaçınılmazdır.

Örgütsel yapının merkezileşme özelliği ile örgüt sağlığı arasında ise negatif bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguya dayalı olarak, öğretmen algılarına göre okullarındaki merkezi yapı arttıkça örgüt sağlığının azalacağı, ya da merkezi yapı azaldıkça örgüt sağlığının artacağı söylenebilir. Sağlıklı örgütlerin daha katılımcı, tabandan destek gören ve sorunların işbirliği yoluyla çözüldüğü (Balci, 2002:103) örgütler olduğu düşünülürse bu bulgu şaşırtıcı değildir.

Araştırmanın bulgularına paralel olarak Miskel (1979), daha katılımcı örgütsel süreçler, daha az merkezi yapılar, daha çok formalleştirilmiş kurallar, daha fazla karmaşıklık ya da yüksek mesleki etkinliklerin; öğretmenlerin okullarını daha etkili algılamasına neden olduğunu bulmuştur.

Yapısal özellikler ve örgüt sağlığının boyutları arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise, en yüksek ilişkinin merkezileşme ve örgütsel bütünlük arasında olduğu bulunmuştur. Negatif yönlü bu ilişkiden hareketle, öğretmenlerin okullarındaki merkezi yapı arttıkça, okulun kendi içindeki bütünlüğünün azalacağı yönünde bir algıya sahip oldukları söylenebilir. Öğretmenler okullarındaki kararlara dahil edildikleri takdirde, okullarının toplumun dış baskılarına karşı daha iyi korunacağını ve kendi içinde öğretmen-yönetici-öğrenciler arasındaki dinamik ilişkilerin olumlu bir hal alacağını düşünüyor olabilirler. Örgütsel bütünlüğün takım ruhu ve işbirliği gibi konularla ilgili bir boyut olduğu düşünülürse, öğretmenler okullarında kararlara dahil edildikleri takdirde işbirliği, takım ruhunun artacağını dolayısıyla okul içerisinde olumlu dinamik ilişkilerin oluşacağı yönünde bir algıya sahip olabilirler.

Merkezileşme ve örgütsel bütünlük arasındaki negatif ilişkide tam tersi bir durum da söz konusudur. Yani öğretmenler okullarında örgütsel bütünlüğün azaldığında merkezileşmenin artacağını da algılayabilirler. Okullarında yönetici öğretmenler arasında

sağlıklı bir iletişim olmadığında, toplumsal baskı grupları okul yönetiminde etkili ise okulda daha merkezi bir yapının olması kaçınılmazdır.

Merkezileşme ve örgütsel bütünlükten sonra en yüksek ikinci ilişki, karmaşıklık ve örgütsel ürün boyutları arasındadır ve bu ilişki pozitif yönlüdür. Bu bulguya dayalı olarak öğretmenlerin okullarının karmaşıklık özelliği arttığında daha sağlıklı çıktılar vereceğini düşündükleri söylenebilir. Bir okulda her ders, o dersin uzmanı öğretmenler tarafından veriliyorsa, bu öğretmenler lisansüstü öğrenim yapmışsa, öğretmenler işleriyle ilgili pek çok etkinliğe katılıyorsa böyle bir okul sağlıklı çıktılar verecektir. Başka bir deyişle bu özelliklere sahip bir okulda öğretmenlerin işlerinden doyum sağlamaları, birbirlerine yardımcı olmaları, okulun kaynaklarının etkili kullanılması olağan bir durumdur.

Araştırmada son olarak, öğretmenlerin okullarının örgütsel yapısının “karmaşıklık”, “formalleşme” ve “merkezileşme” özelliklerine ilişkin algılarının örgütlerini sağlıklı ya da sağlıklı olarak algılamalarını açıklamada anlamlı olup olmadığı incelenmiştir. Analizler, karmaşıklık ve formalleşmenin okulların sağlıklı olup olmamasında etkili bir değişkenken, merkezileşmenin okulun örgüt sağlığı üzerinde etkisinin önemli olmadığını göstermiştir. Buradan hareketle, bir okulda farklı uzmanlık gerektiren görevlerin sayısı arttırıldığında, öğretmenler daha çok mesleki etkinliklere katılmaları ve lisansüstü eğitim yapmaları konusunda yönlendirildikleri

ve desteklendikleri takdirde, okulun daha sağlıklı olacağı söylenebilir. Araştırmanın bulguları, Akıl (2005) in çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Akıl, örgüt sağlığını etkileyen değişkenlere ilişkin yaptığı regresyon analizinde, örgüt sağlığı üzerinde kuralların takibinin %12, uzmanlaşmanın % 3 etkisi olduğunu bulmuştur. Her iki çalışmada da öğretmenler uzmanlaşmanın ve kural ve düzenlemelerin olduğu okulu sağlıklı bir örgüt olarak görmektedirler. Öğretmenlerin formalleşme özelliği arttıkça okullarını daha sağlıklı olarak algılamaları, herkes için geçerli kural ve düzenlemelerin örgütlerine ilişkin adalet duygularından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim literatürde, çalışanların örgütlerindeki formalleşmeye yönelik algılarının örgütsel adalet üzerinde etkili olduğu desteklenmektedir (İçerli, 2010: 83).

Ancak öğretmenlerin formalleşme özelliği yüksek okulları sağlıklı olarak algılaması bazen sakıncalı da olabilir. Aiken ve Hage (1966)'in araştırmasında yüksek derecede formal okullarda göreve ve ilişkilere yabancılaşma baskın çıkmıştır.

Miskel, Fevurly ve Stewart (1979), çalışmalarında yaptıkları regresyon analizi sonucunda bu araştırmanın bulgularına benzer bir şekilde formalleşme, karmaşıklık ve katılımcı iklimi algılanan örgütsel etkililiğin pozitif kestiricileri olarak bulmuşlardır. Gene Miskel (1979), daha çok formalleştirilmiş kurallar, daha fazla karmaşıklık ve daha az merkezi yapıların, öğretmenlerin okulları daha etkili algılamalarına yol açacağını bulmuştur.

KAYNAKÇA

- Aiken, M.; Hage, J. (1966). Organizational alienation: A comparative analysis. *American Sociological Review*, 31 (4), 497-507.
- Akbaba, S. (1997). *Ortaöğretim okullarının örgüt sağlığı (Bolu ili örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akıl, Ü. G. (2005). *Bürokrasi ve ilköğretimde örgütsel sağlık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Allison, M. D. (1992). Organizational health and student achievement in Missouri public high schools. *Dissertation Abstracts International*, A 54 (07), 2393, Jan 1994.
- Ash, P. M. (1992). Organizational health and teacher stages of concern about an innovation. *Dissertation Abstracts International*, A 53 (06), 1737, Dec 1992.
- Balcı, A. (2002). *Örgütsel Gelişme: Kuram ve Uygulama*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Barnes, K. M. (1994). The organizational health of middle schools, trust, and decision participation. *Dissertation Abstracts International*, A 55 (06), 1427, Dec 1994.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi: Nitelikli Okul*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bateman, C. L. (1999). *Relationships among empowerment, organizational health, and principal effectiveness*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Missouri – Columbia, Missouri.
- Baughman, K. S. (1995). The contributing effect of organizational health to organizational climate in explaining public secondary school teacher job satisfaction. *Dissertation Abstracts International*, A 56 (05), 1589, Nov 1995.
- Beckman, J. C. (1992). *State-supported and state-aided residential schools for the deaf and residential schools for the deaf and blind in The United States: Relationship among their organizational strategy-type, structure, and effectiveness*. Unpublished Doctoral Dissertation, Gallaudet University, Washington.
- Buluç, B. (2008). Ortaöğretim okullarında örgütsel sağlık ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 571-602.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Can, H. (1992). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Cemaloğlu, N. (2007). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin örgüt sağlığı üzerindeki etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 165-194.
- Cemaloğlu, N. (2007). The relationship between organizational health and bullying that teachers experience in primary schools in Turkey. *Educational Research Quarterly*, 31 (2), 3-27.
- Çalışkan, K. (2001). Örgütün yapısal boyutları ve takım iklimine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Denizli Milli Eğitim Müdürlüğü. (2009-2010). Denizli Milli Eğitim Müdürlüğü 2009-2010 Eğitim-öğretim yılı istatistiki bilgiler. Denizli.
- Edwards, C. B. (2008). *An investigation of the relationship between transformational leadership and organizational health*. Unpublished Doctoral Dissertation, Capella University, Minneapolis.
- El-Hage, F. T. (1980). The relationships of selected profile of organizational variables, A measure of organizational health and an indicator of organizational effectiveness. *Dissertation Abstracts International*, A 41 (01), 38.
- Finkelstein, R. (1999). *The effects of organizational health and pupil control ideology on the achievement and alienation of high school students*. Unpublished Doctoral Dissertation, St. John's University (New York), New York.
- George, J. R. ve Bishop, L. K. (1971). Relationship of organizational structure and teacher personality characteristics to organizational climate. *Administrative Science Quarterly*, 16 (4), 467-475.
- Gibson, J. L., Ivancevich J. M. ve Donnelly J. H. (1988). *Organizations: Behavior, Structure, Processes*. Homewood: Business Publications.
- Gibson, J. L., Ivancevich J. M. ve Donnelly J. H. (1997). *Organizations: Behavior, Structure, Processes*. Boston: Irwin McGraw-Hill.

- Goines, C. J. (1994). *The relationship between secondary school principal leadership style and organizational health*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Arkansas, Arkansas.
- Goldfarb, L. M. (1995). *The relationship among organizational structure, school climate, and teacher satisfaction in residential schools for students who are deaf or deaf-blind*. Unpublished Doctoral Dissertation, Gallaudet University, Washington.
- Grigsby, K. A. (1988). *The organizational structure and organizational climate in two schools of nursing: A comparative analysis*. The Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Texas at Austin, Texas.
- Gül, H. (2007). İş stresi, örgütsel sağlık ve performans arasındaki ilişkiler: Bir alan araştırması. *KMU İİBF Dergisi*, Aralık, 318-332.
- Hage, J.; Aiken, M. (1967). Relationship of centralization to other structural properties. *Administrative Science Quarterly*, 12 (1), 72-92.
- Hage, J.; Aiken, M. (1970). *Social Change in Complex Organizations*. New York: Random House.
- Hall, R. H. (1999). *Organizations: Structures, Processes and Outcomes*. New Jersey: Prentice Hall.
- Hayward, M. L. (1987). The relationship between organizational health and the ağabeylik of a local educational agency to achieve a planned change. *Dissertation Abstracts International*, A 49 (07), 1640, Jan 1989.
- Holt, K. E. (1999). *Relationship between the organizational health of selected public schools in Texas and strategies for communicating with the public*. Unpublished Doctoral Dissertation, Columbia University Teachers College, New York.
- Hosley, N. S. (2005). *Collective efficacy, organizational health and student performance: Implications for school reform initiatives*. Unpublished Doctoral Dissertation, The Pennsylvania State University, Pennsylvania.
- Hoy, W. K.; Hannum, J. W. (1997). Middle school climate: an empirical assessment of organizational health and student achievement. *Educational Administration Quarterly*, 33 (3), 290-311.
- Hoy, W. K.; C. J. Tarter ve Bliss, J. R. (1990). Organizational climate, school health, and effectiveness: a comparative analysis. *Educational Administration Quarterly*, 26 (3), 260-279.
- Hoy, W. K.; C. J. Tarter ve Kottkamp R. B. (1991). *Open Schools /Healthy Schools: Measuring Organizational Climate*, C.A: Sage Publications.
- Hoy, W. K.; Woolfolk, A. E. (1993). Teachers' sense of efficacy and the organizational health of schools. *The Elementary School Journal*, 93 (4), 355-371.
- Hubert, J. A. (1984). The relationship of school organizational health and teacher need satisfaction to teacher stress (burnout, unit of analysis, path analysis). *Dissertation Abstracts International*, A 45 (05), 1343.
- İçerli, L. (2010). Örgüt yapısının örgütsel adalet üzerine etkileri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 47 (540), 71-86.
- Jaworowski, H. L. (2003). *The relationship of organizational health and school safety to student achievement*. Unpublished Doctoral Dissertation, The College of William and Mary, Virginia.
- Kimpston, R. D.; Sonnabend, L. C. (1975). Public secondary schools: The interrelationships between organizational health and innovativeness and between organizational health and staff characteristics. *Urban Education*, 10 (1), 27-45.
- Kondalkar, V.G. (2007). *Organizational Behavior*. New Delhi: New Age International Publishers.
- Korkmaz, M. (2005). İlköğretim okullarında örgütsel sağlık ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44 (Güz), 529-548.
- Korkmaz, M. (2006). The relationship between organizational health and robust school vision in elementary schools. *Educational Research Quarterly*, 30 (1), 14-36.
- Lando, S. C. (1998). *Professional support staff collaboration, organizational health, and secondary school effectiveness*. Unpublished Doctoral Dissertation, St. John's University (New York), New York.

- Licata, J. W.; Harper, G. W. (2001). Organizational health and robust school vision. *Educational Administration Quarterly*, 37 (1), 5-26.
- McLean, D. L. (1988). A study to measure the relationship of selected school profile variables to the dimensions of organizational health. *Dissertation Abstracts International*, A 50 (07), 1879, Jan 1990.
- Miles, M. B. (1965). Planned Change and Organizational Health – Figure and Ground. R. O. Carlson, A. Gallaher, M. B. Miles, R. J. Pellegrin ve E. M. Rogers, *Change Processes in Public Schools* (ss. 11-35). Oregon: The Center for the Advanced Study of Educational Administration.
- Miskel, C. (1979). Demographic characteristics, faculty attitudes and school structure. *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*. San Francisco, California, April 8-12.
- Miskel, C. G.; Fevurly, R. ve Stewart, J. (1979). Organizational structures and processes, perceived school effectiveness, loyalty, and job satisfaction. *Educational Administration Quarterly*, 15 (3), 97-118.
- Moses, N. A. E. (2010). *Organizational health and teacher efficacy: A qualitative analysis of two measures in elementary schools*. Unpublished Doctoral Dissertation, Alfred University, New York.
- Owens, R. G. (1981). *Organizational Behavior in Education*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Pakkeer-Jaufar, P. C. (2001). *Organizational health and the achievement level of students in science at the secondary - level schools in Sri Lanka*. Unpublished Doctoral Dissertation, Simon Fraser University, Canada.
- Payne, R. L.; Mansfield, R. (1973). Relationships of perceptions of organizational climate to organizational structure, context, and hierarchical position. *Administrative Science Quarterly*, 18 (4), 515-526.
- Pheysey, D. C.; Payne, R. L. ve Pugh, D. S. (1971). Influence of structure at organizational and group levels. *Administrative Science Quarterly*, 16 (1), 61-73.
- Podgurski, T. P. (1990). *School effectiveness as it relates to group consensus and organizational health of elementary schools*. Unpublished Doctoral Dissertation, Rutgers The State University of New Jersey, New Brunswick.
- Polo, J. F. (1996). Predicting perceived organizational effectiveness: The relative predictive qualities of organizational climate, and organizational health in the community college. *Dissertation Abstracts International*, A 57 (04), 1427, Oct 1996.
- Ransom, M. P. (1990). A study to determine the relationship between elements of participative management and organizational health. *Dissertation Abstracts International*, A 51 (11), 3587, May 1991.
- Roth, S. (1992). A study of the relationship between New York State elementary, middle and secondary school principals' perceived communicator strategies and the perceived organizational health. *Dissertation Abstracts International*, A 53 (09), 3074, Mar 1993.
- Sanville, J. (2008). *The relationship between teacher perceptions of principal emotional intelligence and organizational health*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Virginia, Virginia.
- Smith, P. A. (2000). *The organizational health of high schools and dimensions of faculty trust*. Unpublished Doctoral Dissertation, The Ohio State University, Ohio.
- Smith, P. A. (2002). The organizational health of high schools and student proficiency in mathematics. *The International Journal of Educational Management*, 16 (2), 98-104.
- Snider, J. A. (2000). *The organizational health of high school departments and its relationship to departmental effectiveness*. Unpublished Doctoral Dissertation, St. John's University (New York), School of Education and Human Services, New York.
- Şimşek, H. (2007). *Toplam Kalite Yönetimi: Kuram, İlkeler, Uygulamalar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tarter, C. J., Hoy, W. K. ve Kottkamp, R. B. (1990). School health and organizational commitment. *Journal of Research and Development in Education*, 23 (4), 236- 243.

- Thomas, P. H. (1991). An investigation of the relationship between organizational health on perceptions of stress for managers and subordinates in a mental health center. *Dissertation Abstracts International*, B 52 (03), 1345.
- Turingan, O. M. (2002). *Organizational health of Philippine colleges of nursing cited as Centers of Excellence and its relationship to perceived organizational effectiveness and school performance*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of the Incarnate Word, Texas.
- Türker, Y. (2010). İlköğretim okullarının etkililik düzeyleri ile örgüt sağlığı arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Uras, M. (1998). *Lise öğretmenlerinin örgüt sağlığına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Watts, L. K. (1997). *The relationships of school organizational health and teacher commitment to student achievement in selected West Virginia elementary schools*. Unpublished Doctoral Dissertation, West Virginia University, West Virginia.
- Yıldırım, C. (2006). *Okul müdürlerinin liderlik stillerinin örgütsel sağlık üzerindeki etkisi (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Summary

Introduction

Organizations should revise their structures and make necessary changes on them in order to survive in the competitive condition of the present day in which there is a rapid change in terms of economy, sociology and technology. Accurate determination of the organizational structure which has got an important effect on individual's and group's behavior has got a role that can not be underestimated to achieve the purpose of the organization. It is necessary for an effective leader to know the the structure and structural features of the organization well. It is not enough for an organization to have a well-defined structure because if the organization is not healthy, well-defined structure becomes dysfunctional. The changes on the structure of an organization will have effective results if the organization is healthy as the healthy organizations can accommodate the changes around them easily. As it is understood, both the organizational structure and the organizational health are two important concepts for an organization to be able to accommodate the changes around and survive. In this study, it is assumed that organizational structure and organizational health are related to each other and the structure formed in an organization affects the organizational health. A healthy organization was defined by Miles "organization which not only survives in its environment, but

continues to cope adequately over the long haul, and continuously develops and extends its surviving and coping abilities" (Miles, 1965: 17). Structure is the characteristics of the enduring, more or less permanent, patterns of operation of an organization. It refers to the relations between different roles that have been created to achieve the purposes of the organization and define objectively who can tell whom to do what (Bishop and George, 1973: 67). The purpose of this study is to determine the relationships between primary school teachers' perceptions towards organizational structure and organizational health of their school. For this purpose two basic research questions have been asked:

1. What is the relationships between organizational structure and organizational health of primary schools as perceived by teachers?
2. What is the predictiveness of organizational health related to teachers' perceptions towards organizational structure of their schools?

Methodology

The population of this study consists of 3186 teachers working for 96 primary schools during 2010-2011 academic year in Denizli, Turkey. The instruments were administered to 431 teachers selected by

proportional cluster sampling technique. To examine relationships, "Primary Schools Structural Properties Inventory" developed by researchers and "Organizational Health Inventory" developed by Akbaba (1997) was used as the data instrument of the research. Primary Schools Structural Properties Inventory contains 37 items and 3 dimensions: complexity, centralization and formalization. Organizational Health Inventory has five dimensions: organizational leadership, organizational integrity, environmental interaction, organizational identity and organizational product. The data was analyzed by using the methods of Spearman rho correlation tests, logistic regression analysis.

Findings

There is a positive relationship between complexity and organizational health; formalization and organizational health.

There is a negative relationship between centralization and organizational health. Complexity and formalization was related to all dimensions of organizational health positively. Centralization was related to the dimensions of organizational integrity, environmental interactivity and organizational product negatively. Primary school teachers' perceptions of complexity and formalization in their schools affect their perceptions whether their school is healthy or not. In other words, as complexity and formalization increase, the school health increases also.

Discussion

According to the findings, while the number of occupational specialists, the level of professional training required, the extensiveness of professional involvement and related activities in schools increase; teachers will perceive their schools healthier.